

Volič musí kroužkovat

18.4.2010

Se sociologem Ivanem Gabalem o rozdílů mezi českou a polskou elitou

V souvislosti s polskou leteckou havárií, při níž zahynul prezident a řada politiků a velitelů armády, se hodně mluví o tom, že ztráta významné části elity národa značně zasáhne do provozu země. O tom, jak moc je chod moderního státu spojen s jeho elitami, odkud se berou a jak jsou přístupné, jsme mluvili se sociologem Ivanem Gabalem.

Může náhlé úmrtí prezidenta, části poslanců a vedení armády paralyzovat moderní stát?

Paralyzovat je možná příliš silný výraz. Jde ale o tvrdý zásah. Prezident, vedení armády i šéf centrální banky, kteří při tragédii zahynuli, mají v Polsku specifický význam. Prezident velmi aktivně ovlivňoval vnitřní politiku a reprezentoval polský zájem a autonomii vůči Západu i Rusku. Pokud jde o šéfa banky, Polsko v minulosti prošlo superinflací, těžkou chudobou, stabilita měny a ekonomiky není přirozený stav, který je garantovaný. Vedení banky v tomhle směru představovalo určitou jistotu. A podobné je to se zástupci armády.

Je tedy teď Polsko nějak ohrožené?

Zhroucení státu nepřipadá v úvahu. Na rozdíl od nás jsou Poláci schopni se v klíčových otázkách národní obrany a zahraničního směřování země dohodnout a nalézt řešení složitějšího problému. I když čelili dvoustrannému útoku Rusů a nacistického Německa, jejich důstojníci byli hromadně zmasakrováni v Katyni, dokázali to překonat. Z těchto historických traumat čerpají sílu i zkušenosti.

Proč ale tolik Poláků nyní vyjadřuje obavu o osud a budoucnost národa?

V té havárii letadla je strašně těžké historické trauma a symbolika.

To je opravdu utopení v krvi. A je to podruhé a je to katastrofa. Je to jako zásah z vyšší moci. Polsko je jiné než Česko, protože nemá tu kapitulantskou zkušenost jako my. Mají daleko silnější emoce, pokud jde o pocit spoluzodpovědnosti a pokud jde o osud země a ty, kteří se o něj starají.

Jak velká část společnosti vlastně tvoří její elitu?

Polská elita má širší základ než naše. Rozhodně tam například patří armáda. Polská armáda má legitimitu odvozenou od tvrdé a aktivní bojové obrany, zatímco česká může těžko brát legitimitu ze šmelení s výzbrojí a vnitřních intrik. Další část se rekrutuje z exilu, s kterým mají Poláci schopnost spolupracovat, nemít z něho mindrák. A také z akademického života. Ten nikdy nebyl postižen takovými čistkami a lámáním charakteru, jako to bylo v českém a slovenském případě.

Koho považují za svoji elitu Češi?

Dost často si tu pleteme elity s celebritami. Zatímco celebrity jsou populární, elity jsou definované autoritou, uznáním, respektem a vlivem. Navíc ti, kteří by mohli představovat elitu, se tu o to nesnaží. Vezměte si opět příklad armády. Pokud by jednoznačně šla za maximální výkonností, bojovými schopnostmi a minimalizací korupce, měla by také šanci se mezi elity vypracovat. Problém je v tom, že o to neusiluje.

Nakolik je zdejší mocenská elita přístupná lidem, kteří dnes nejsou její součástí?

Ve srovnání s Poláky máme velmi malý průnik mezi akademickými, kulturními a uměleckými elitami na jedné straně a mocenskými a politickými na straně druhé. V tom byla výjimečná role Václava Havla, který tyhle dva světy dokázal spojit.

Proč to tak je?

Máme tu extrémně uzavřený politický život. Pro řadu stran je charakteristické velmi ostré rozhraní mezi chlápci, kteří spolu mluví, a s nimiž se místo mluvení zápasí. Projevem malé elitnosti politiky je surová podreprezentace žen. To vytváří z politiky ghetto. Pokud je politika uzavřená kritickému myšlení a dialogu, nemůže být elitní. Schopnost anglosaských politiků spolupracovat s lidmi, kteří jsou expertně na vyšším

standardu než tito politici, je projevem sebekritiky. Kdo se považuje za elitu, měl by být elementárně schopný pochybovat o sobě samém a neustále se snažit obklopovat dalšími, aby si ověřil, že to, co chce dělat, bude dělat správně.

Jak zdejší mocenská elita vybírá své účastníky?

Loajalitou a servilností. A taky se nám část politických elit posunula do pásma kriminality. Když nefunguje právní stát a politika se dostane nad zákon, tak logicky přitahuje lidi, kteří jsou schopní pohybovat se mimo zákon, a nepřipouští ty, kteří trvají na dodržování pravidel. Prolomit to, je věc voličů. Pokud budou volit politické strany, a ne kroužkovat osobnosti, a pokud budou volit kandidátku, kde jsou zkorumpovaní lidé, tak se dál nehme.

Neměli by se ale o slovo začít víc hlásit i ti, kdo by elitou být mohli, ale zároveň se tomu z nějakých důvodů vyhýbají?

Prorazit do politiky vyžaduje hroší kůži, rezignaci na soukromí, nutnost bavit se s lidmi, s kterými bych za normálních okolností nešel na pivo. Vyžaduje to velkou odolnost a sebeovládání. Zdejší intelektuálové milují svobodu a kavárnu, ne pobyt v Poslanecké sněmovně. Ano, dokud i oni nezmění svůj pohled, věci se neprolomí. Snaha polské intelektuální elity míchat se do politiky je v tomhle směru zajímavou inspirací.

Autor/ři: Ondřej Kundra